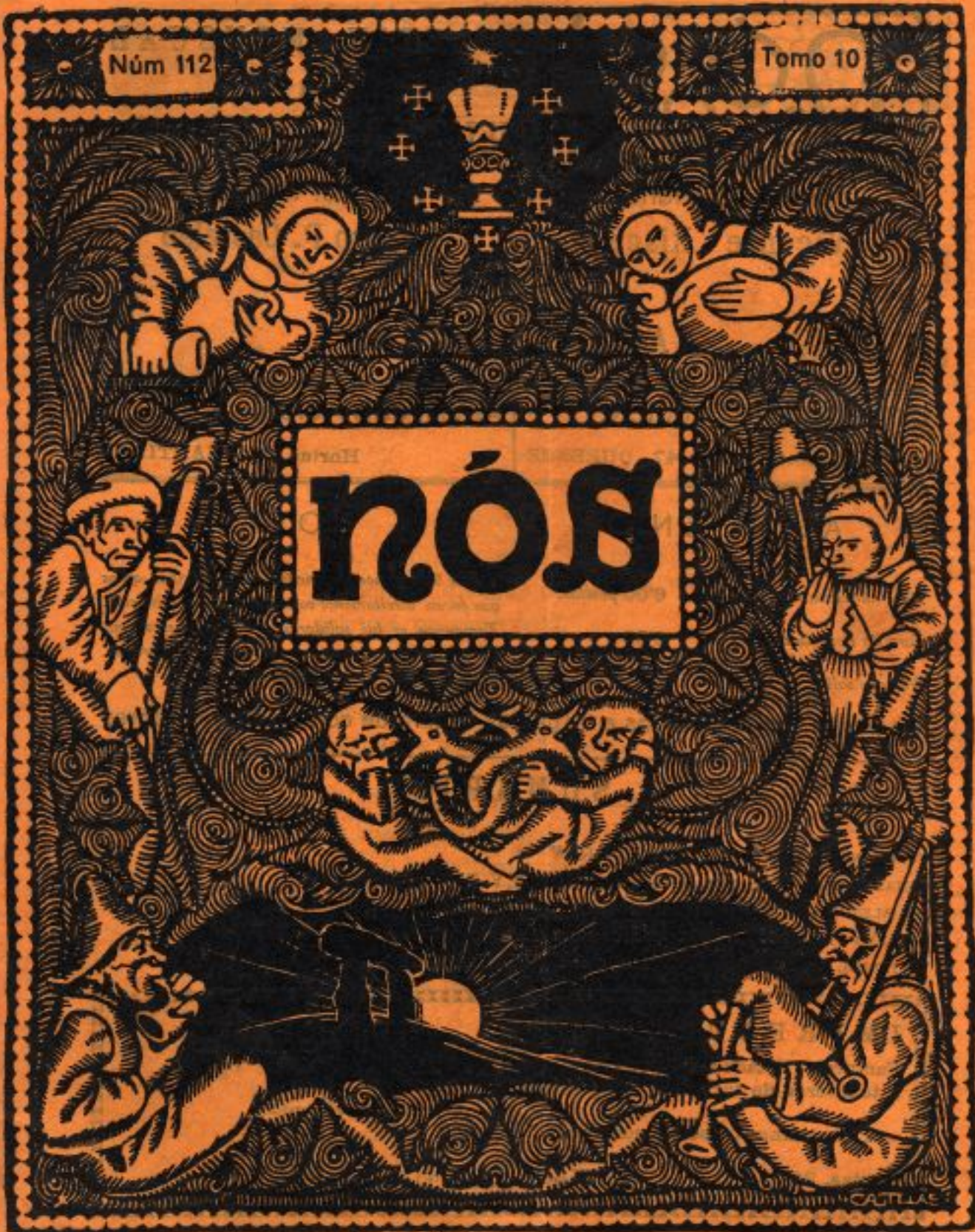

Núm 112

Tomo 10

nós

NÓS

BOLETÍN MENSUAL da CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Administrador
ANXEL CASAL

DIRECCIÓN E REDAUCIÓN:

Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:

Hortas, 20 — SANTIAGO

ABONAMENTO

Doce números, na Península 6'00 pesetas.
Fora da Península 8'00 .
Número solto 0'70 .

NOTA

Este boletín non publicará mais orixinais qu'os que foran directamente solicitados pol-a Dirección. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redacción.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

TÓPICO NO PORTO, por F. BOUZA-BREY
ESMALTE CLOISONNÉ, por MARVIN CHANCEY ROSS.
DA ALEMAÑA, por VICENTE RISCO (proseguimento).
ARQUIVO FILOLÓXICO E ETNOGRÁFICO DE GALIZA.
OS HOMES, OS PRITOS, AS VERBAS, pol-a REDAUCIÓN.

IMPRESA "NÓS"

Facturas - Estados - Libros - Revistas
e toda crás de traballos tipográficos

Trasmitáanos os seus encargos

Hortas, 20

SANTIAGO

Santo Domingo, 47.2º

Ourense

Vicente Risco

Abogado

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XV

Ourense 15 de Abril do 1933

Núm. 112

T Ó P I C O N O P O R T O

A Francisco F. del Riego.

Por F. BOUZA-BREY

«Ai, amor, ai, amor, ai, amor...»

Na amura o rapaz de abordo
soletrea no escordeón.

O mar devala, devala...

Panos de limón do sol
mándanlle adeuses á praia.

«Ai, amor, ai, amor, ai, amor...»

Un mariñeiro asañado
mata ô longe unha canzón.

Cara á estrela da fartura

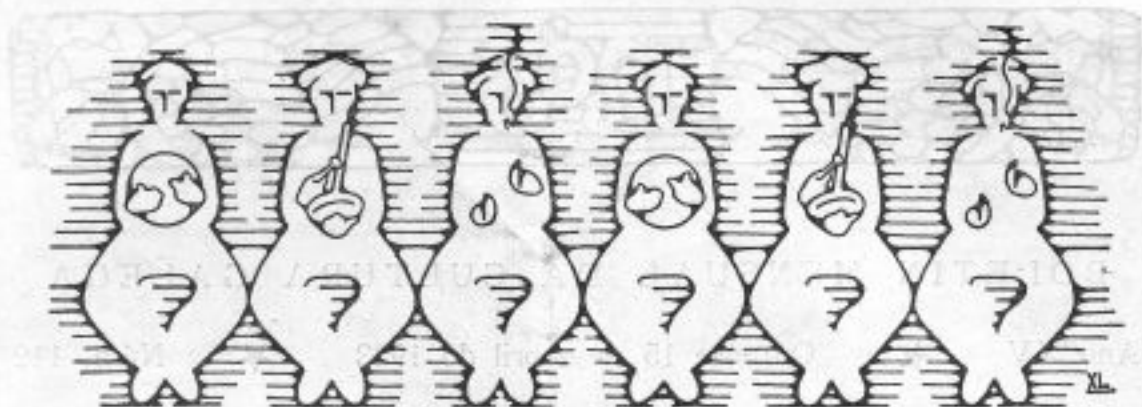
arregala os ollos teijos
o remador da falúa.

Bate o mar no corazón

lembranzas, saudade, mágoas...

«¡Ai, amor, ai, amor, ai, amor,
ai sí!!.»

1933.

O ESMALTE CLOISONNÉ DA CRÚS DE ALLARÍZ

Por MARVIN CHAUNCEY ROSS.

O arqueólogo Villaamil e Castro, no seu traballo encol da crus de vidro do convento de Santa Crara de Allariz, dixo que na base había unha serie de esmaltes, representando algúns santos i esceas da vida de Noso Señor (1). Na realidade trátase de unhas pinturas ao templo sóbor un fondo de ouro e atópanse baixo vidros. Ansi que Villaamil e Castro sen dúbida non poidera estudalas como debera.

Antre istas pinturas, non embargante, hai unha ducia de entrepanos de esmalte «cloisonné» sóbor ouro, de moita importancia, pertescendo probabremente á un pequeno grupo de esmaltes semellantes e feitos en París no derradeiro do século XIII e comenzos do XIV.

Istes fermosos esmaltes representan uns tallos con frores e follas de vide, sendo os seus còres: branco mate, roxo, verde e turquesa. O fondo é traslúcido verde, ceñellante o reflexo dourado.

Taes esmaltes, vése ben, non foron feitos pra encher aqueles espacios. Apricáronse dous anacos en cada entrepano reitangular.

O encaixe ou xuntura do dibuxo, tallos e follas de vide, manifesta craramente, na sua posición alongada, outro difrente desenrolo. Isto nos fai conxeturar que os ditos esmaltes non foron feitos para o pé de isa crus, senón que deberon formar parte de un relicario, hoxe descoñecido.

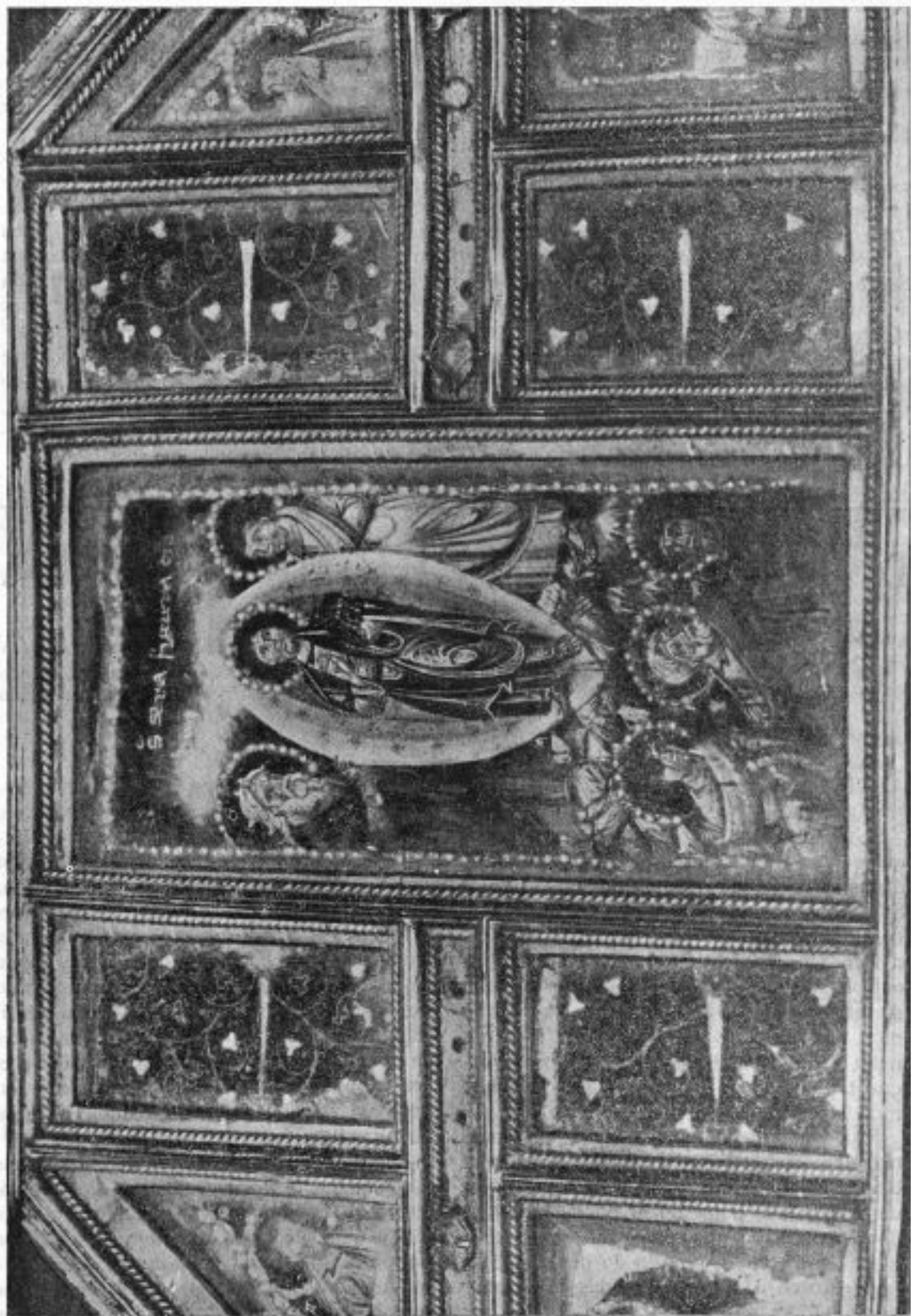
Os ditos esmaltes, non embargante, parecen suxerir o esmalte bizantino, mais a semellanza é ben pouca. Téñase, pois, en conta que o esmalte «cloisonné» foi tamén fabricado en difrentes centros do Pofente, sendo París un dos máis famosos pol-a sua técnica i-en tempo de Felipe o Feroso.

Miss Joan Evans, (2) no estudo encol de unha tapadeira esmaltada en All Souls College, Oxford, asocia por primeira ves iste esmalte notabre cos do norte de Franza. Mr. Camille Enlart (3) despois n-un traballo máis longo demostrou documentalmente que iste esmalte e outros de París foron feitos n-aquela cibdade nos finaes do XIII e co-

(1) *Mobilario Litúrgico de Galicia*, Madrid, 1907, pág. 120.

(2) «An Enamelled Lid at All Souls College, Oxford», *Proc. London Soc. Antiquaries*, 1917-18, XXX, pág. 92.

(3) C. Enlart, «L'Émailleurie Cloisonné à Paris sous Philippe-le-Bel», *Mons et Mens. Fond. Prot.*, 1917-28.

menzos do XIV. Na Biblioteca Nacional de París descubríu, entre outros anacos, pezas de esmalte, que poideron sô haber procedido do relicario de San Luís. Iste é agora coñecido por un grabado e foi feito entre o 1297 e 1302 pol-o ourive Guillaume Julien, a quen Felipe o Feroso ennobreceru pol-a súa extraordinaria habilidade nos traballos do metal. Mr. Enlart cre que tanto o relicario do Santo Sangue, en Boulogne-sur-Mer, como a tapadeira de Oxford foron feitos probablemente pol-o mesmo Guillaume Julien. Os esmaltes de Allariz se asemellan tamén moito á estes e, pol o tanto, deberon vir de París entre o ano 1300, e quizáis ate do taller de Guillaume Julien. O modelo da vide e os côres, n-ises esmaltes, son eisactamente os

mesmos que os do exemprar de Oxford, como son tamén os côres nos anacos do relicario de San Luís na Biblioteca Nacional de París.

Unha nota ou relación do século XVI das doacións da fundadora, a Raíña Dona Violante, ao convento de Santa Crara de Allariz, menciona tres cruces de vidro, das quaes parece ser un o exemprar do que falamos. A obra, dende logo, é posterior á data da morte da raíña Dona Violante no 1300; mais como os esmaltes viñeron de París e poideron ser feitos nos finais do XIII, é posíble que deberon pertescer á dita raíña, sendo doados pra súa capela por Dona Violante, quen manifestou moitas vegadas a súa devoción á Santa Crara de Allariz.

D A A L E M A Ñ A

V. MIUDEZAS DE BERLÍN

POR VICENTE RISCO

(Proseguimento)

ANTIGUIDADES

Se foran auténticas todas as cousas antigas que se venden nas infindas tendas d'antiguidades que hai en Berlín — e somentes en Stressemannstrasse e por alí pol-os arredores do Museum für Völkerkunde, hai o demo d'elas, sen contar as moitísimas que hai por outros lados — era cousa de pensar que non se perdeu nada do pasado, que non se carcomeu nen unha soila alaxe nen s'esnafrou unha soila bacenilla, que todo se conserva, que todo ven dar eiquí, e non fican ja no mundo máis cousas antigas senón son estas.

Mais eu, que já m'adevertiron de como traballan os restauradores alemás, que sei d'abondo en col da falsificación d'antiguidades sen saber tanto qu'as poida distinguir doadamente, eu que coñezo ao soado reloxeiro das Hermitas, émulo do de Yecla, me non estrevo a creer que todas elas sehan verdadeiras.

Haber hai cousas ben lindas en mobles, fayenzas, armas, joias, cadros, gravuras, marfims, tallas en madeira, arte popular, damascos, bordados, encaixes, cadrifos en papel recurtado co-as tesouras, miniaturas, eu que sei. Cada tenda é un museu en desorde, ás veces artístico, coma n-un estudo de pintor do século pasado. O peor é que, com'o diñeiro anda tan mal repartido n-iste mundo — mais por culpas da igualdade que da desigualdade — resulta qu'as máis d'estas caixas de rapé, abanos d'anacre, floreiros de porcelãa, cóncopias, pendentifes, armas e estantiños de marfim orientais, han ir parar á malas maus.

Ás veces, no fondo da tenda, movéndose no pequeno espazo que deixan as preciosidades alí acuguladas, aborrecida d'ollar o tempo dend'atrás das cristaleiras, cando non hai parroquia, anda unha muller, páleda do manipulexo dos oujetos poeirentos e de se ter ollado nos espellos de lúas mortas. S'eu

entrara all, e ela viñera inquiril-o meu desejo, eu habíalle responder com'está mandado pol-a tradición, pra conqueril-o tesouro, agora que s'apresentaba a ocasión de probal-a fórmula consagrada:

—Gústam'a tendiña, e máis a señoríña.

ORIENTALIA

Dito está qu'o Oriente encomenza e fica alén da Friedrichstrasse, para o Leste. Na Friedrichstrasse hai já tendas de cousas slavas: teas charramangueiras, tallas en pau, traballos en coiro, en metal, lindas camisas brancas bordadas de coores. Tendas d'emigrados rusos, afugentados pol-a ditadura comunista, algús dos cales andan pol-a rua co-as suas blusas de seda marela, rósa, azul pálelo, garnidas de fitas bordadas; tendas de húngaros, de servios, de chekos, cousas d'Ukrania, Rumanía, Bessarabia, Trasilvania, Polonia, Macedonia, Albania, etc. En suma, da outra Europa.

Outra Europa? Ou Oriente? Ou a verdadeira Europa da que nós non somos máis qu'o reborde marítimo?

«Tierras de Europa, girones de la Eurasia...»

Certamente: Primitivo Sanjurjo ten razón; a Eurasia, a Eurasia. Veleiquí está: é na Friedrichstrasse onde encomenzan os esgazamentos, esgazamento báltico, esgazamento nórdico, esgazamento mediterráneo. Certo, certo. A cultura oucidental está justaposta, apegada, parasitariamente, a un macizo de culturas e preculturas asiáticas. É a hedra

NEVE KUNST

ESTÁBAMOS já convencidos de qu'a Alemaña que todos levamos no curazón áchase ausente de Berlín. A nosa Alemaña non é já máis qu'unha lembranza apegada aínda ao terrón d'algunhas vilas antergas e d'algús vales das montañas do Sul.

Precuremos, logo, a contectura moral e ideolóxica da nova Alemaña, atal e coma se nos presenta n'iste Berlín por ond'andamos.

agarrada a un carballo; agora a hedra seca, e o carballo...

Para alén da Friedrichstrasse vñ tamén tendas hebraicas. As túnecas negras, os echarpes brancos e negros pra os Rabinos, e os seus bonetes; os eixemprares antigos do Talmud de Babilonia e do Talmud de Hienisalem, dos Targums, dos teólogos da Synagoga, dend'as vellas escolas de Sura e Pumbadita, ate Manasse ben Israel, os sionistas e os mendelsoherianos; as gravuras en aceiro, en madeira, en litografía dos grandes homes do judaísmo; os candieiros de sete brazos; os altariños domésticos de cartón co-a image das Táboas da Lei e da y-Arca do Testamento; aínda o Oriente, o Oriente mágico da Thora, da Michna e da Kabalah, dos Cohen e dos Kadosh. Tendas escuras con tendeiro barbudo e con cheiro asiático a corpo humán, a cera e a algo que semella sándalo.

O Oriente máis extremo atopámolo nos quarteis oucidentais, en Charlottenburg, misturado á vida moderna. Hai tendas chinas e japonesas na Kurfürstendamm, máis por riba de todo, na Kantstrasse, onde despachan señores rasurados con antiparras que falan co s, que venden preciosos kimonos bordados, pijamas de muller, frabricación moderna, abanos, marfims, lacas, porcelás, bronces, estampas, parasoles, armas; todo do sobradamente cofecido, reproducido, imitado hai já tempo na Europa. Algo menos o son os pauciños perfumados pra queimar, cos que tanto cursi se pode precural-a emoción d'un Oriente ollado nos lenzos brancos da Ufa.

VI. IDEIAS DE BERLÍN

E imos, primeiro de nada, precural-a y-alma da nova Alemaña, atal e coma s'espresa na arquitectura. Cada día máis, a arquitectura é o símbolo máis craro da y-alma dos pobos. Cand'a estrutura da casa cámba, é qu'a y-alma do pobo trocou ou virouse, pr'a vida ou pr'a morte.

A vella Alemaña, pol-o menos eiquí en Berlín, desaparece baixo d'un dioibo de cemento, baixo da arquitectura babelica do que chaman mundo novo. Refirome especialmen-

te á arquitectura novísima, ao que chaman *Neue Kunst*, arte nova. En Charlottenburg hai rúas inteiras do estilo penúltimo, d'enantes da guerra. Casas de cemento ou untadas de cemento enmourecido, d'unha fealdade, no conxunto, na disposición e nos detalles, que pon verdadeiro medo. É un xogo de balcóns macizos, d'entrantes e saintes, d'adornos e de cousas, d'un efecto espantoso. Gusto ruín e mazacote que custa traballo creelo s'un nono houbera visto. Todo o que teñen escrito os aliadófilos durante a guerra, en col do gusto pesado e torpe dos alemás, debe d'estar fundado no estudo d'estas casas.

A arquitectura nova non é d'ise xeito. Non somentes non é rematadamente feia, senón que moitas veces é perfectamente razoábele e comprensíbele; moitas veces perfectamente natural; moitas veces é, ou semella ser, o desenvolvemento lóxico da arquitectura nacional antiga; de cote ten certo carate nacional, é sempre alemana, e semella non poder ser d'outra terra. Vese que é debida á unha evolución interna, verificada *in situ*.

O simbolismo d'esta arquitectura pende en qu'está concebida *en hourizontes*. O rañaceos norteamericán está, pol-a contra, concebido *en vertical*, com'a antiga Torre de Babel; ésta non: ten o senso hourizontal da estepa, a extensión no plano. D'iste xeito, Norte América resulta cousa atrasada: é o grande, a megalomanía concebida ao modo antigo, en antigos moldes; o rañaceos pode ser gótico, Renacemento, clásico, é agora moitas veces asirio — signo de babelismo —, lembra campaniles italiáns, torres nórdicas, giraldas de Sevilla, etc. O rañaceos é babélico, megalómano, industrial, mais aínda s'apóia en lembranzas coñecidas pra erguer ao ceo a bárbara soberbia de Nemrod.

Isto non. Isto é todo ao modo moderno. É hourizontal; din algús que con senso da velocidade — casas que semellan vagós do tren, carros eléctricos, autobuses — representan cecais o desexo de s'embarcar dicindo adiós ao pasado.

S'hei dicir verdade, á min non me deu tanto esta impresión de viaxe, a nova arquitectura. Cicais os que o din se deixen levar demáis da pantesía, e tamén pode ser que, se tal foi a intención dos arquitectos, nona lo-

graron ben de todo. O certo é que nada pode ser máis oposto á idea da viaxe qu'a arquitectura. Un edifizo, unha casa, faise pra estar no seu sitio. Unha casa que s'asemelle á un vagón do tren — algunhas hai n-Alemaña — os que vivan n-ela teñen por forza que volverse tolos aixíña, e d'aquela, pr'onde embarcaron non foi pra o futuro, senon pra o manicomio, se é qu'o manicomio non é o futuro d'esta humanidade, ja que ao manicomio é aonde adoita levar a megalomanía.

Mais a maor parte das casas d'estilo moderno qu'eu vin, me non deron a impresión esa. Parecéronme, pol-a contra, racionais d'abondo. O que me deron foi a idea d'estensión, d'aplanamento, de rente ao chao. O tentacularismo por unha banda, e pol-a outra, a nova cultura rusa profetizada por Spengler, a cultura da chaira, do rente ao chao do igualitarismo. A cultura d'unh'alma esmagada, unh'alma á ras da terra, deprimida, enana, incapaz de verticalidade: o que sería unha cultura marxista. Mais é qu'esta cultura nascería já afeutada de senilidade, nascería já co fado da expansión, atributo, asegún recoñece o mesmo Spengler, das civilizacións, ou seña das decadenzas; nascería s'a sua esencia era a expansión, con incapacidade de concentración criadora, sen vida interior, sería já senil e decadente dend'a sua nacementa, porqu'esgotándose na expansión, non tería forzas pra criar.

Coscentemente ou non, estas casas semellan responder á idea marxista: igualdade, nivelación, depresión do espírito, afogamento da iniciativa, solagamento da persoalidade no abstracto colectivo. A liña hourizontal niveladora, esmagadora, rígida, o ideal do cuartel, da caserna e do presidio apricado á vida inteira.

A liña hourizontal márcase, acentúase, repítese, imponse con insistenza. A fachada dispónse en bandas hourizontais superpostas, unha con fenestras, outra sen elas alternadamente, e aínda, por se non estaban ben indicadas, pónenas alternadamente de coor difrente: gris e ocre escuro, ocre craro e bermello, cemento e ladrillo, etc. O caso é que se marquen ben. Logo, as fenestras son baixas e apaisadas, ou tenden á forma apaisada. As portas son baixiñas; os teitos ta-

mén. Agora dín que non compren teitos outros pra que haxa máis volume de ar nas cámaras, qu'o que compre é qu'estas sean amplias: é dicir, a extensión en horizontal.

Isto ten precedentes na vella arquitectura alemana co-as bandas dos saedizos e as fenestras de meio corpo dispostas en riola, moiuntas. E cecaís seña a influencia da chaira, o qual daríalle a razón a Spengler, que pra min, tena sen discusión posíbele. Mais é qu'agora na arte nova acentúase d'un geito alarmante, e agora non aparez compensado cos piñóns e os tellados pinos.

Estas casas son, ademáis de fachada inteiramente lisa e sen adorno ningún; todas son superficies planas, tan eisageradamente simples, tan friamente ispidas, qu'indican ben a sordidez do espírito dos arquiteitos e dos donos. Millor sería dicir a sordidez do noso tempo. Tempo d'almas rasuradas e tristesiras.

Non se pode dicir de todos estes edifizos que señan feios. Hainos que si o son, cando n-iles intervúu a pantesía pervertida pol-o romantismo industrialista, ou cando s'impuxo n-iles un utilitarismo asañado. E ja que falamos de romantismo industrialista, compre qu'insistamos n-elo enantes de pasar adiante. A proba de que hai un romantismo industrialista, dánola o futurismo italián, que non foi outra cousa, e que se semella morto, nono está de todo, nen com'espresión artística, nen menos aínda coma mentalidade difusa, non já na Italia, senon en todo o ámbito da civilización suramericana. Iste conceito toca na entrana do romantismo, e impricaría unha definición d'iste. Mais sendo iste un movemento e unha aitude vital, non hai modo d'o definiarmos, pol-a sua fonda e rica complexidade. Podemos falar, non embarcante, d'un romantismo industrial, entendendo o romantismo com'un geito de sintil as cousas; tamén com'unha posición irracionalista. Non colle dúbida de qu'o futurismo é unha cousa d'iste geito: unha sorte d'idealismo instintivo, intuitivo, contrarracional. (Da contradición interior do futurismo, falei já no meu ensaio: *Do futurismo e máis do Karma* publicado no número 34 de NÓS). Mais tamén podemos consideral-o romantismo com'unha tendencia á fugir do presente, com'unha

escapada, unha evasión. (Marcello-Fabri). D'iste geito o romantismo histórico propiamente dito, en canto é unha fugida cara ó pasado (Spengler) é unha forma romántica normal; namentras qu'o futurismo, querendo fuxir da actualidade, acóllese á un determinado seitor da actualidade, o seitor industrial, ou seña maquinista, co cal é un romantismo desviado, e imposibilitase o futuro —o futuro, que é por esencia unha noción valeira, qu'il quer encher, c'unha parte do que hai hoxe — porque ademáis, quixera criar somentes n-un senso, que precisamentes, semella o más ameazado d'esgotamento.

O romantismo industrial ou mecanista, cuia expresión ideolóxica suprema está no conceito trasnoitado e vulgar do progreso, compartido por todol-os semicultos civilizados, fai o criador do radioescoitismo, da ciencia de Flammarión, da literatura de Verne, de Wells e do Coronel Ignotus, dos telegramas postos ao planeta Marte, e da oratoria do Conselheiro Pinto Porto, d'Eça de Queiroz, cando dicía: «Quem não admirará os progressos de este século?» Ouh, os progresos d'iste século! Logo imos lograr a comunicación con Marte, sobre todo, se hai quen s'arrique a ir aló pra deprender aos marcianos o significado dos sinais lumiosos que lle fagamos de ad'a terra; anque millor estaría que primeiro viñera eiquí un d'iles pra lle deprender o idioma marciano ao que lle vaia deprender á iles o dos sinais lumiosos... Veleiquí o romantismo industrial.

O romantismo industrial foi o que fixo erguer os edificios que semellan carros elétricos e vagós do tren, as torres de ferro e cristal, etc.

Mais, já digo; non todol-os edifizos de novo estilo son feios. Hainos positivamente fermosos, especialmente casas pra vivir. Sono cando conservan a estrutura e o senso da casa, principalmente. O qu'acontez é qu'a sua beleza reside na sua singeleza — especialmente, por contraste cos edifizos d'estilo penúltimo — e no seu acomodamento á función que han vencer. Querse dicir que é unha beleza tinguida d'utilitarismo. A beleza da geometría pura, máis aínda, d'unha geometría tan elemental, que descoñece caxequ'a liña curva e o ángulo de máis e de me-

nos de 90 grados, ten por forza que ser moi limitada, nunca pode pasar d'un lindeiro, nunca pode chegar á dar unha impresión fonda. O asentimento que lle damos, non pode pasar de simple aprobanza; diante d'unha d'elas, o máis que podemos dicir é qu'está ben, que é curiosa, que pode pasar...

Estas casas son, fora da súa beleza, fealdade ou indifrenza, craras, sans, cómodas e folgadas. N-elas vivese ben. As portañas teñen un simpático feitío rural: as platabandas de ferraya diante, alegran os ollos. Logo, s'adentro a moblage, sendo de feitío moderno, conserva o confort tradizoal —malas, foles, almofadas, respaldos deitados pra trás, asentos moi fondos, cortinages, leitos acchados, etc., com'ainda s'ollan nos almacés e nos catálogos das grandes casas — d'aquela, vai ben a cousa. Ora, se son d'ises mobles clínicos: mesas d'aceiro e cristal, propias pra laboratorio, cadeiras d'aceiro curvado con asento de lona, propias pra intervencións quirúrgicas, s'a moblage é d'estilo médeco, d'estilo higiénico, antiséptico e profiláctico, entón si que nos metimos de patulas no camiño morto, no erro sen saída do pseudoutilitarismo, no mecanicismo Le Corbusier, e já é inútil agardar máis.

Coma que, veleiquí está; eu andáballe dando voltas, e eiquí temos a solución: o estilo d'estas casas — e d'istes mobles que casan co-elas — é o estilo *Krankenhaus*, o estilo de sanatorio. O sanatorio — ou o manicomio — é o seu modelo. Tiña que ser así; estamos n-un tempo de teocracia, non de teocracia relixiosa, non de teocracia espiritualista, senón de teocracia materialista, de teocracia médeca. Os médecos impoñen a súa influencia pol-os mesmos meios, utilizando os mesmos terrores misteriosos que certos sacerdocios primitivos. O *chamán* da Siberia impoñese ás tribus boreás co medo dos espritos; o médeco moderno impoñese ás sociedades urbanas da zona temperada do Norte, co medo dos microbios. E impoñen as súas normas e o seu estilo.

Ademais, compre considerar as cousas: aumento das psicopatías, aumento dos suicidios, baixa dos nacementos, baixa do index de robusteza fiseca, inmoralismo, afán de gozar, narcóticos, estupefacientes, etc. Que

ten d'estrano qu'as casas dos homes de estas sociedades s'imiten aos sanatorios?

AMERICANISMO

Dixemos que Norte América resulta cousa atrasada e qu'o seu símbolo arquiteitónico, o rañaceos, semella ter un senso de tradición eiquí superada. Non embargante, os alemás que concebiron esta arte nova tan diferente, viven n-un pasmo admirativo cara Norte América. É qu'os yankis, co seu senso social anticuado, foron os seus vencedores na guerra e son hoxe os seus colonizadores industriais. Dixéronme qu'o 70 por 100 do capital alemán está nas maus dos norteamericanos.

Eiquí admirase a potencia económica americana d'un geito sen lindeiro. América — a América do dólar — ocupa unha gran parte das bibliotecas, das revistas, dos xornais ilustrados e sen ilustrar. É unha admiración qu'encobre a genreira. Genreira xorda, emulación, enveja.

Eu penso qu'os alemás son superiores aos yankis. Todol-os alemás o pensan; mais non todos o sinten. Espricareime. Iles saben qu'a súa superioridade é mental e espiritual; mais saben tamén qu'estamos n-un tempo en qu'os valores mentais e espirituais teñen que ceder diante dos valores económicos. Os valores económicos, no noso mundo moderno, son os que premiten realizal a *vontade de potencia*. E já se sabe que foi un alemán, Federico Nietzsche, o herdeiro do gran tempo da filosofía alemáa o que puxo coma sentimento humán fundamental a vontade de potencia. Vontade de potencia realizada foi a Prusia d'end'o duque Alberte deica Guillermo II; vontade de potencia foi o imperio bismarckiano. Outrora, a potencia afirmábase con baionetas; hoxe afirmase con cheques. A potencia é o principal. N-isto están conformes todol-os alemás, d'end'os *Stahlhelm*, os spartakistas. O primado do económico, nos marxistas, é o envolvente teórico; un marxista alemán, o qu'arela é a dominación da clase traballadora. Todos son nietzscheanos. Nietzsche odiaba o socialismo; mais o socialismo profillouno, volvéulle ben por mal. Hoxe n-Alemaña, gracias ás ediciós econó-

micas, ata as criadas de servir lén o *Zarathustra*, e d'iste xeito, a sociedade inteira vaixe pónndo alén do ben e do mal. Nietzsche foi partidario da hierarquía, mais foi impotente pra impedir qu'a súa doutrina se democratizara, millor aínda, se socialdemocratizara. Beben na copa de Nietzsche e na copa de Marx, e embebédanse co-ista mistura tósiga. Combinan a vontade de potencia co-a igualdade. Nietzsche escribiu pra os hiperbóreos, mais agora já todos ascenderon á hiperbórea. Il pensou que nono iban comprender, e compréndeno todos. Pra comprendelo, cumpria ter coraxe; mais quen non ten coraxe, hox'endia, co doado que resulta tela? Tamén a coraxe intelectual está democratizada. O que é difizle é ter honradeza, qu'o que é coraxe, tena calquera, non quedando en pé coma non queda, ningún prejuizo. Nen xiquera o da honra. Que tragedia, querido Fritz, onda viñeches dar!

De todas as maneiras, o materialismo histórico non sai moi ben parado d'iste choyo.

Tampouco esprica o materialismo histórico a arela de construción e de creación colosales — *kolossal*, com'escribían os aliadófilos durant'a guerra — que por unha banda espresan a vontade de potencia, especialmente en canto vencimento e dominio da natureza, e pol-a outra o afán de pasmar á gente. E o afán de chegar onde ninguén chegara, de facer máis que ninguén fixera, de superar, d'ultrapasar, de sobrepujar, de batir o *record*. Arela especificamente americana. Arela deportiva, de xogo, de mera ostentación, de chulería, sen utilidade, sen practicismo, cumpridamente desviada do materialismo histórico, e que se sole exercer n-aquelas actividades nas qu'o materialismo histórico millor se poidera probar, se fora susceptible de probanza o que non é certo. É outra forma do romantismo industrial. Facer máis que ninguén; mais por riba de todo, mais qu'os norteamericanos. Veleiquei un ideal da nova Alemaña. Megalomanía, babelismo millor, pra que se m'entenda: torrebabelismo, aínda a bárbara soberbia de Nemrod. E eiquei hai unha cousa importante, que debeu influir nas ideas de Roberte Hugo Benson: Nemrod, sendo *un home*, foi o primeiro ídolo adourado pol-os homes, coñecido des-

pois cos nomes de Bel, Baal, Baalín e Belphegor, pol-as estautas que l'ergueu seu fillo Nino, fundador da Monarquía dos Assirios. E a suma idolatría, cuio advenimento anuncia já o culto de Lenin en Moscou, convertindo a súa tumba en lugar de pelerinaxe — contra Sant'Iago, Moscou — ha ser coma no tempo de Nemrod, a adoración do Home, asegún a frase da Serpente do Paradiso:

— Seredes semellante á Il.

Anque sementes o podan ser en simulacro e caricatura.

Megalomanía, ou o seu equivalente: mesquindade. Mesquindade, n-efeito: o mesmo espírito da señora burguesa que quer levar un vestido millor qu'o da veciña.

O americanismo alemán nótese tamén no vestido. Enantes o alemán era un señor teso e encartonado, con prendas de corte militar e a falda da camisa almidoadada. Levaban aquiles colos dereitos, de dúas quartas d'outo, tesos e duros que cingufan o pescozo e congestionaban a face, a bimba dura com'un casco, os anteollos sen aro nen fita, os gabás en forma de tubo, escuros e seguidos cáxeque deica os pés. Agora levan chapeu de grande ala, camisa sen almidón, de colo escotado, anteollos de cuncha, calzón curto e gabán á moda. Já saben vestir de peisano, andar en mangas de camisa e decrarárense en quiebra. Ata deprenderon o inglés d'alén Atlántico.

Non hai dúbida: s'os norteamericanos souperon marchar de Wáshington á Ford, os alemás souperon marchar de Kant á Stinnes.

MARXISMO

O termo marxismo é o máis axeitado pra comprender todas as doutrinas antisocias ou hipersocias, dend'o revisionismo de Bernstein, pasando pol-a socialdemocracia, deica o comunismo máis ou menos slavizante ou pseudoslavizante. No fondo, tanto ten unha cousa com'a outra. Non hai, antr'esas doutrinas unha diferenza esencial. Todas van ao mesmo.

O marxismo é unha fé universalmente compartida ou tolerada n-Alemaña. Non hai máis que dúas forzas que se l'opoñan, ata

certo punto: o catolicismo — que na súa derivanza políteca ten que tolerar e aínda colaborar cos marxistas — e o nazionalsocialismo que se l'opón en certa forma nada máis.

A colaboración cos marxistas é pra min o único lixo do catolicismo alemán, anque por outra banda seña — téño que recoñecer e ademirar — un outísemo eixemplo de sacrificio pol-a Patria, diante do qual temos que baixar a cabeza. O nazionalsocialismo é antimarxista d'ende a oposición; non sabemos s'o podería ser igual o día que gobernara.

Alemaña está saturada de marxismo. O marxismo eiquí já manda, goberna, insúrtese, revolve, coaccíoa, chantagea, propágase, adoutríña, educa, enséña, socializa, poetiza, centífiza, esplana, presuposta, edita, publica, mina, fura, desfai, imponse, domiña e señoa. Non sei se non terá chegado já ao máisimo da súa curva ascendente; é de temer pra il que sí, e probe da Alemaña s'así non é. Crar'está que fican aleixadas d'il partes considerábeles da sociedade — nobres, nacionalistas, moitos capitalistas, militares, católicos, gran parte da clás meia, profesores e elemento universitario e inteleitual etc. — e qu'estas partes da sociedade non semellan tan resíñadas coma n-outros lados. Non embargante, coido qu'aínda trunfando n-Alemaña a contrarrevolución, pol-o momento había deixar moito do marxismo subsistente; anque tamén digo que, dadas circunstancias favorábeles, había ser eiquí o único país onde s'estrevera a non deixar d'il nen a punta do rabo.

O marxismo é unha fé. A doutrina marxista está refutada por inteiro d'ende a súa aparición, refutada e desfeita de tal xeito que d'ela non se pode salvar máis qu'apenas unhas cantas ideas da crítica que fai do sistema capitalista — ó tender iste á producir escrusivamente mercancia, por eixemplo; o qual é máis ben que do capitalismo, do sistema de frábica e de máquinas, qu'o marxismo non se propón destruír, senon estender e desenrolar —. É non embargante, a gente si-gue creendo n-il. Creen pol-a fé. Os socialistas saben ben isto, e por iso non solen defender o marxismo dos ataques dos seus nemigos; saben qu'a istes nonos han convencer, e entón limitan a súa propaganda á gen-

te iforante ou aos já convencidos. E teñen un xeito pra conseguilo infalíbele: repetir. Non porffan, afirman. Repiten, afirman a mesma cousa un día e outro día. Tampouco se matan moito a cabeza á discurríren. Repiten cáxeque sempre os mesmos argumentos sofistecos do mestre; o máis que fan é ilos aplicando aos asuntos que s'andan debatindo no momento. *Das Kapital* é o seu Korán que non pode ser discutido, por qu'é infalíbele. Sobr'il somentes poden falar os intérpretes, os ulemas do socialismo. Sabida é a consideración de que gozan no mundo socialista — coma no caso de Mahoma — os primeiros compañeiros do Profeta, coma Engels e aínda os seus parentes. Ata se dá a casualidade de haber un genro de Marx, Paul Lafargue, gran figura autorizada do socialismo, coma Ali, o genro de Mahoma, no Islam. Se semita era Mahoma, semita era Marx.

D'eiquí a miña sospeita de s'o marxismo non será suscitado pol-o istinto de vinganza da raza judaica, se non será, en certo xeito, unha sorte de resposta ao antigo semitismo. Isto verémolo despois.

O marxismo é unha fé, e esta fé mantense d'un sentimento. Iste sentimento é a genreira, senón justa, justificada en moitos casos, en todo caso natural e lóxica coñecida a natureza humán, dos d'embraixo aos d'enriba; a enveja do que non ten ao que ten, do que non pode ao que pode, do que non sabe ao que sabe. Esta enveja, esta genreira, é pouco máis menos de todol-os tempos e de todol-os lugares. É o que chamou Nietzsche o *odio dos tchandála*, dos parias. A revolta d'istes tampouco é ningunha cousa nova na historia; a revolución social non é ningún invento do noso tempo; repítese con certa periodicidade. O qu'acontez agora, e cecais aconteceu tamén n-outros tempos, é qu'a revolta prodúcese contra unha clás dominante, qu'en geral, non aparec dotada de ningunha superioridade realmente respeitábele. Prodúcese contra da clás capitalista que, surtida do *tiers-état*, empoleirouse choutando por riba d'iste e deixando abaixo á súa millor parte, ou seña, á que se tiña convertido en clás inteleitual, e qu'a clás capitalista colleu unhas veces ao seu servizo, protegeu outras d'ende a súa outura e caxequ'a xeito d'esmola,

e despreciou outras moitas. A revolta prodúcese hoxe contra d'unha timocracia, contra d'unha plutocracia, cuia úneca superioridade, pol-o menos así á vista, semella ser a do diñeiro, e que non ten unha base natural ond'acimental-o seu prestixio. As aristocracias do sangue poseen un prestixio natural; a gente istintivamente llo recoñece, síntese innatamente levada ao respecto diante d'elas, proba de qu'a superioridade do sangue, é unha verdadeira superioridade real e positiva, descansa n-algo certo, n-algo cuia evidencia non pode ser destruída, á pesares de canto contra d'ela se poida discurrir, escribir e falar. Porque é unha superioridade d'orde vital. En troques a do diñeiro, non; a do diñeiro pol-o xeral, alrita e alporiza á gente, cuio istinto revólvese de cote contra dos señores improvisados, contra dos novos ricos, contra dos que non eran ninguén, e somentes por teren ganado cartos se convirten logo en persoas. O noso pobo galego ten pra íles unha expresión despeitiva característica; *señores d'onte pr'acá*. En todos lados, a sátira asáñase co-íles. Por algo é isto.

Crar'está que no novo mundo do negocio e da industria, atópanse homes de verdadeiro valor vital: grandes criadores d'empresas, *promoters*, capitás d'industria, grandes manipuladores d'homes e de millós, que poden ser postos en comparanza cos grandes héroes, cos fundadores de pobos, cos polítecicos de xenio. Spengler ergueu coma representativo do noso tempo e do futuro próisimo, o tipo de Cecil Rhodes, com'unha das grandes figuras representativas da historia. Cambó asegura qu'o que máis s'asemella á un gran gobernante, é o gerente d'unha gran empresa. Non embargante, adentro da nosa cultura pol-o menos, ningunha aitividade d'orde económica, por ergueita que seña, se considera coma noble.

Os héroes dos contos das Mil e Unha Noites son moitas veces mercaderes. Sindbad o Mariño é un mercader. Non pode acontecer outro tanto n-unha novela, n-un poema occidental. O comercio e a industria son pra nós o máis antipoético que se poida concebir. Ademáis, en Sindbad e nos mercaderes das Mil e Unha Noites, existe un elemento heroico e poético de primeira forza: as grandes

viages por mar á terras lonxanas, misteriosas e cheas de maravillas; as arriscadas travesías pol-o deserto, os asaltos das bandas de ladrós, os naufragios... Mais tamén había iste elemento na vida dos antigos mercaderes venecianos, genoveses, portugueses flamengos. Non nos de hoxe; a ave Roc non ha vir procurar no seu comptoir ou no seu mostrador aos nosos potentes industriás e comerciantes.

É máis así e todo, algo difrente houbera podido acontecer eiquí, n-Alemaña. Foron sen dúbida os fidalgos ingleses os primeiros que s'arriscaron á metérense nos negocios; mais foi Alemaña a primeira que tivo verdadeiras dinastías comerciás e industriás, semellantes ás casas nobres, e seguidoras d'un estilo moral, d'unha norma distinguida de conduta superior, semellante ao estilo cabaleiresco, á regra da conduta fidalga. Emporiso, non chegaron á acadar rango épico. O diñeiro non é poético nen é popular.

D'iste xeito, a clás capitalista, acosada pol-o marxismo, non atopa simpatía en ningures. Os nobres desposeídos, dislocados, deixados en segundo rango; os intelectuás vendo runfar aos que non saben, ficando íles na máis modesta condición; o resto da clás meia malvivendo namentras algú ruben ao cume do poder e da opulencia; toda esta gente síntese no fondo da y-alma vingada pol-a insurrección das masas traballadoras.

Logo, qu'a congestión capitalista é un mal que non ten máis compensación que producir ou ajudar á producir outros males: grande industria, maquinismo, superproducción, standardización, urbanismo, vilas tentaculares, cosmopolitismo, esprotación das colonias, total-as mostruosidades que nos trouxeron, co a crise actual, ao esborrallamento das sociedades modernas arruíñadas na megalómana, babélica e tola aventura centife-co-industrial, da que o americanismo de qu'enantes falamos é, en Norteamérica, e n-Alemaña, con Ford e con Stinnes, cifra e resume. É o aspecto material da nova Torre de Babel, qu'a incorregible soberbia dos homes quixo erguer, e que de novo cai, no meio do máis tristeiro ridículo —o ridículo infinito de todo o que s'opón á Deus, coma dixo León Bloy— e no meio da confusión,

esta vez non das linguas, senón, o que é peor, dos entendementos.

O que vai dito esprica d'abondo o trunfo do marxismo, mais non justifica o marxismo. Houbo un tempo no que coidei que, ao menos a crítica do capitalismo era unha cousa atinada en Marx. Hoxe vexo que nen aínda iso está ben. Porque ademais, velei-quí o erro máis tremendo da gente: a gente pensa qu'o marxismo en todas as súas derivacións —socialismo, sindicalismo, comunismo— é oposto ao capitalismo, nemigo do capital. E non hai trabucamento semellante. Marx e todos os seus seguidores defenden o capitalismo, anque coiden o contrario. O comunismo marxista —e o sindicalismo tamén— conserva inteiramente o sistema de produción capitalista, a concentración, o sistema de fábrica, o maquinismo, a produción en serie, a industrialización á ultranza, etcétera, etc. En esencia, o capital —entendido en senso marxista— non desaparece co comunismo; pol a contra, sigue producindo a *plus-valía* —a tan soada *plus-valía*— pois já os teóricos do marxismo coidan ben de prever aos seus adeutos de que no sistema comunista, non ha recibir cada un o produto íntegro do seu traballo, senón qu'unha parte —que ven ser a *plus-valía* do sistema capitalista— tense qu'empregar no milloramento da produción. De modo e de maneira qu'o sistema ven ser inteiramente o mesmo, somentes que o capital —meios de produción máis parte da plus-valía— mudará de dono: en lugar de ser dos capitalistas, será da colexividade, ou coma se dixéramos, de ningún. Os obreiros seguirán sendo tan obreiros coma hoxe.

O marxismo, fundado asegún presumen na filosofía de Hegel —de Hegel o filósofo-tro, coma lle chamou Schopenhauer— c'unha base psicolóxica esencialmente negativa —a genreira, a enveja, o odio do *Ichandala*, non por espicábele e case justificado, menos odio, menos enveja, menos genreira; é dicir menos sentimentos negativos— resulta necesariamente incapaz de creación. Non lle vemos en Rusia criar nada novo, senon acometer co plan quinquenal, empresas industriais en grande escala, coma fai o capitalismo.

Ademais, o marxismo entrebreceu o mundo moderno. Matou a ledicia de vivir. Coma se vai sentir ledo da vida, o que leva adentro da y-alma, á latexar en todos os instantes, un fondo sentimento de genreira e d'enveja, alumeadado por unha filosofía materialista, fatalista e matemática, que lle tira todo consolo, que l'afoga todo pulo espiritual? O marxismo, a doutrina máis tristeira, máis mourá qu'endejamais s'inventou no mundo, fixo infinitamente disgraciadas á unha chea de geracións, qu'agardarán cuspindo fel á que chegue o *dies irae* do proletariado, e que, se trunfan, agardarán aínda inútilmente, co-a y-alma envenenada de carrage, o advenimento do paradiso terrestre que non ha chegar endejamais. A min danme moita pena istes obreiros mozos, no millor da vida, qu'atopo no Stadtbahn lendo no *Vorwaerts* ou *Der rote Fahne*. Levan o entrecello enrugado pol a idela fixa, e non abre un sorriso os seus beizos bermellos de rapaces sans e bons. Mordeu aos probes o verme do desespero qu'é o contido da doutrina de Marx.

(Continuaráse)

NÓS, Publicacións Galegas e Imprenta

Trasladou os seus talleres e oficinas á:

RUA DO VILAR, 15.—SANTIAGO

Arquivo Filolóxico e Etnográfico de Galiza

O QUE SE DÍ D'ALGÚS ANIMAES NO AUNTAMENTO DE MONTERROSO (LUGO)

Como xa lle dixen noutro traballo de Folklore que fai un ano lle dei, Monterroso é unha vila (dende logo é coñecida por vos- tede, pois xa lin «Pelerinaxes I», en donde locen os seus dibuxos d'ista terra. En nome de todo o pobo resciba as mais eispresivas graceas) encachinada n'un montouto, e regada pol-o río Ulla, (nasce na Illoá).

N'istes paraxes murriñosos goberna o téu- trico silencio coma s'os veciños estivesen nunha eirexa, formando isto irmandá co brumoso aspecto do ceo, os coales lle impo- ñen ó pobo ullao unha soledade lugubre. O meu pobo é unha xenuína repersentazón da sangue celta, un anaco máis de terra rexida pol-as leis da tradizón. Todo coñecimento centifeco considéranlo probe a carón dos lin- deiros da tradizón, ó par que as bandadas de «chés» van invadindo iste territorio. impo- ñendo as suas descabeladas costumes e lin- guaxe.

Na actualidade o amore a Galicia resalta con afinco, i-as ideas galeguistas deixaron eco nistes pobos, que queren redimir a nosa Galicia, das escravitudes que sofriu sempre.

I.—O CUCU

Empezaréi esquirbindo do animal máis vaina que creou Deus. Aquel qu'aparece na primaveira cando todo ole ben e frorece, n'istas circunstancias canta ca sua verba queixosa e repousada, dándolles a coñecer ós labregos o hó tempo que lles espera; can- ta e canta... pero xa cán as follas dos ar- bres, fai frío, o cuco marcha, ¿pr'onde? Uns din que s'esconden nas carballeiras e que forxan ali o seu niño d'inverno, outros, os máis, din qu'emigran pr'outras terras máis quentes, e que logo os mesmos que se cria- ron nesta terra volven no brau a gostar do noso crima.

O cuco e un animal que poucas veces s'a- duviña, e cando o fai, locen n'el un coor branco por debaixo, no dorso o cór cinza. Ten moita picardía, pois sencilmente entru- ca ós seus compañeiros.

A femia non fai nada, nin siquiera o niño. Non pode chocar os ovos, según dí a xente, debido a co seu peito non transmite a quentu- ra suficiente pra abril-os ovos. Istes deixaos n'algús niños (non en todos, com'a nos das codornices, perdices i-outros) pol-o xeral no dos esquirbientes, aínda que non coñecen o réximen d'alimentazón dos que van ser'os donos do ovo, pois fano seica incoscientemen- te. Poñen os ovos máis pequenos c'os da perdiz, qu'en rigor deberían ser com'eles.

Din co cuco ten o seu orixe na rula. Aquel que olla cantal-o cuco dinantes d'almorzar augúralle moitos anos de vida e gran sorte. Nos beizos das mocifias saien por veces istes versos, cecáis d'algún poeta coñecido.

Eu ven vin estal-o cuco
Na cima d'un castifeiro
Cunha subela na man
Aprendendo a zapateiro.

Son da opinión do cuco
Paxaro qu'en xamais cria
Pon o ovo en nido axeno
I-outro paxaro o cria.

II.—«O CORVO»

Sabido é co corvo e negro com'a sotana d'un crego; persoaxe independente, moi amante da soledade, pol o que ven a reme- dar unha das carauterísticas principaes que discrimiña os hispañoles n'iste século: o in- dividualismo. Fai o corvo o seu niño na cima dos arbres, xeralmente nos pinos bravos, e fórmalo de garabullos, herbas secas, raici-

ñas... O niño é grande como o das pitas, sirvindo un soilo pra vareas familiares, os ovos son azues con pintiñas roxas. Son moi nuga-llos pra criar os fillos, pois somentes dos cinco ovos que poñen cria, na maioría dos casos, dous ou tres. Teñen unha vista formidabre, i-o olfato n'eles está moi desenvolvido, tanto é eisi que por ben lexos que esté a carniza alí se presentan disputándolle os cás o cheiroso penso: d'eiquí que teñan esa cheirume característica, que fai que leve a sonda do animal máis porco.

A falta de carniza lánzase a carne viva, e eisi resulta que moitos animalinhos morren vítimas d'iste paxaro, ó tempo que nos currales tamén fai a súa, levando baixo a sonda do zorro, algúns exemplares de pitos. É un dos animaes máis odeados pol-a xente, e o seu coor infeuto, i-a súa voracidade, son unha das barreiras pra que nin ós cazadores lles valga a pena tirarlles un tiro, porque a súa carne non'a come naide.

III.—«O PORCO»

Abundan por'istas terras vareas crás de porcos; pero a que ten meirande representazón e o «chino», porco de perna pequena e moi rufo («gordo»); tamén hai outra raza eiquí, chamada «do país», a coal cruzan coa anterior co ouxeto de quitar outra raza máis abundante en carne e máis forte, pois os «chinos» enferman moi facelmente. Drento d'istas razas características, discrimíñanse vareos tipos, qu'están acordes coas dimensións do animal: Resciben o nome de porcos de cria, castizos, leitós, vacarotes da fruxe e da ceba. As porcas da cria son escolleitas entras mellores; crian xeralmente de 6 a 7 ninfadas, sendo dimpóis bós exemplares pra ceba. Os *castizos* son os destinados a conservar a especie, e somentes hay un ou dous en cada lugar escóllense, o igoal c'as porcas, os millores, e teñen unha vida de dous a tres anos, levando o mesmo fin c'as porcas. Os *leitós* ou da ninfada, son levados a feira n'un carro xuatamente coa nai, en donde os compran os «tratantes» a bos preceos, quedándose o labregos cos millores exemplares pras suas necesidás; mátanse un ou dous d'istes porcos, nas boas casas, pra pasalo Antroi-

do. Os *vacarotes*, son porcos de medeana estatura, destiñados pra ceba, e nas casas donde lles sobra (dimpóis de cubrir as suas necesidás) algún d'istes porcos véndeno na feira, pero ja no nos levan os «tratantes», senón cos mercan os labregos que tiveron a mala sorte de quedar sen eles. Aquí todos ceban; os vacarotes métense ó cortello (ou sexa escoménzase a cebar) aló pol-o mes d'outono e mátanse en Navidades ou Reises. Os da *fruxe* son os mesmos vacarotes que por non estaren bastante gordiños quedan pro ano seguinte.

A **CEBA**.—Como ja levamos dito, destiñanse pra ceba unha ou duas porcas, dous ou tres vacarotes, i o porco da fruxe, qu'en dexamáis pasa d'un: ista prosa varía segun a alcurnia das casas. Dendo o momento en que istos animaes se meten no cortello non volven sair d'il hastra o «dia da matanza». Varía o seu réxime d'alimentazón con respecto os demáis, iasi teñen o *desaño* que non é máis c'unha caldeireta de navos cocidos, os coales se lles mestura duas presas de farelo para cada dous porcos; ó *jantar* e igoal co almuerzo, somentes que leva a maores unha caldeira pequena de patacas cocidas; a *merenda* ia *céa* da mesma carabela ca no almuerzo; e finalmente a *sobreceá* que consiste n'unha farta de castañas ou millo cocido.

Ja chegaron as navidás, e coelas a alegría dos nosos homes, ien troques a fatalidade de istos animaes. Louga e a ringleira que de porcos sangran os matós. Istes son moi buscados; eiquí temos o Lamazares, io Julio d'Agustin, diestros no oficio.

Pol-a mañán, dinantes de sair o Sol, xúntase na casa donde se ha de facer a matanza, o «Sangrador», outros dos ou tres homes e mulleres, que se desañan xeralmente con pan, queixo i-unhas copas d'augardente; eisi dispostos, vanse dreitos ó cubil, collendo o primeiro porco que se presenta, pra levarlo o banco de sangral-os, dond'ó probe do animal berra con tauta forza qu'esperta a todol os veciños; as mulleres recollen a sangre remeñendoa ben pra que non se tralle e dimpóis de que sangrou tod'a que tiña, méteselle ó porco un anaco de cebola, pol a ferida que lle fixo o coitelo, e tamén se lles mete dous

dentes d'allo nos focíños. Feita esta operazón con todol-os do cubil, pásase d'eiqui a chamuscalos, xa seja con palla ou feitos secos, e dimpois fréganse c'unha tella e váiselles botando por riba auga moi quente con fin de labalos ben; o matón co coitelo de sangrar dalles o último toque ós porcos. Entón e cando se procede a abrilos, pra quitarlles as tripas cousa que fai dimpois de poñerlles o chamberil nos tendós das «pernas» d'atrás, co fin de colgalo. As tripas desenlizanas as mulleres, pra labalas no río; o fígado e costume picalo pra o xantar; o liviao pros chourizos de cebola; as vinchas dimpois de hinchadas, cólganse ó fume pra destiñalas o que mellor conveña.

Sigamos as operazós do «matachín». Dimpois de quitarlle o unto ó porco manda poñer eixiña un ferro ó lume, co ouxeto de darlle a forma ó unto, xeralmente redonda. Termiñadas estas faenas pónense a comelo xantar, que na maoría das casas e media festa, e dura hastra cerca das 5 da tarde, namentras as mulleres vanse pro río labal-as tripas. Os homes dánlle a última volta ós

porcos, poñéndolles un guizo no meio da barriga pra qu'estén máis abertos ó partil os. Ó día seguinte á tarde, volve outra vez o matón que axudado somentes pol-os da casa escomenzan a partil-os, sacándolles as frebas que logo han de servire pra facel-os chourizos e demáis partes do animal. Ven logo a operazón chamada de «salgar», qu'é unha das máis difíciles pois d'ela depende a conservazón do porco: naide salga por eiqui en lúa crecente, pois din que cria «careixas» a carne, senón que mátese e sálgase sempre «entre lúas», por amore o d'as «careixas». A carne bota no baño uns 15 días, e levántase condó veña un día d'aire do lado d'enriba (N).

Dinantes cortábanse as frebas con coitelos, per'oxe na maoria das casas utilízase unha máquena especial. A «zorza» consiste na xuntanza das frebas, sal, pimento, auga, etc. o coal se deixa pra que se sazone uns dous ou tres días facendo logo os chourizos

(Continuaráse)

AMADEO VARELA RODRÍGUEZ.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

COLMEIRO, PINTOR, EN LUGO.

Ollóu Lugo istes días derradeiros a esnititude e a limpeza da pintura de Manuel Colmeiro. Pintura que se eisprica por sí misma, con calidades do tempo da luz, da soma e da gracia. Colmeiro, pintor galego. Agora vai a Bilbao a eispor. Crara e total representación do noso arte aitual.

EIROA, ESCULTOR, EN VIGO

Eiroa Barral, o novo escultor galego, eispuxo en Vigo. O senso estrito —reito, direito e puro— da escultura de Eiroa impón a todos unha convicción. Non hai suma nin resta posible na súa obra. E, pura e simplemente, escultura.

PAPEL DE COLOR. Números 1, 2 e 3.

Aeditorial «UN» do Este Galegô que dirixe o poeta Alvaro Cunqueiro publicóu tres papés de poesía. Unha lembranza anti-litúr-

xica no anal terceiro de Manuel Antonio no número 1. Poemas de Yglesia Alvaríño e Carballo Calero nos números 2 e 3.

RESOL número 7. —Dedicado a Portugal.

Co gallo da semán galego portuguesa de Vigo. «Resol» publicóu un número con poesías de Guerra Junqueiro, Eugenio de Castro, Teixeira de Pascoaes, Antonio Patrio, Ribeiro Couto, Gil Vicente, Lourenzo Jograr, Almeida Garret, Mezquita da Cátoara, Bocage, Antero de Quental, Emilio Moura, Rei Don Diniz, e cantigas populares.

«Resol» é unha veleta sin sono, e abonda.

UNIVERSITARIOS. n.º 2.

Os estudantes da F. U. E. compostelán teñen publicado un segundo número da súa revista. Revista con ar de universalidade. Orixinás en galego e castelán. Prosa e

verso. Literatura e política universitaria. Inquietudanza e orientación pol-a cultura vernácula. I-en todo unha preocupación por resolver os problemas universitarios nun ambiente de galeguidade e de galeguización.

«Universitarios» ben presentada e ben escrita, sinala un matiz novo e un novo guieiro na marcha ascendente dos estudante composteláns pol-os roteiros da cultura autóctona.

VERBAS ÓS MOZOS GALEGOS. O MOMENTO UNIVERSITARIO. CONFERENCIA POR ALVARO DE LAS CASAS.

RECIBIMOS un exemplar da admirabile conferencia dita pol-o Prof. Alvaro de las Casas no Paraninfo da nosa Universidade, da cual xa temos feito un extracto n-istas mesmas columnas. D'un xeito magnífico, en que se conxugan a elegancia literaria e a exposición dotriñal do que ten de ser a Universidade galega, ven ista edición cuidada e pulcra, en intre; de gran trascendencia pró porvir da propia cultura. Coidamos ser ista disertación unha visión acabada e real do presente decórrer da Universidade compostelán asín como unha xusta e propicia invitación á mocidade na labouira de erguemento dos valores nacionáns.

CENTENARIO DE MURGUÍA

CON motivo de se celebrar no presente, o centésimo anal do nacemento de Murguía, téñense orgaizado aitos en toda Galicia pra sua conmemoración. Adicación por banda dos profesores de todol os centros docentes da nación, d'unha leición no día do nacemento como homaxe ó chorado mestre. O tomo VI de Arquivos, editado pol o Seminario, e o número da revista NÓS, correspondente ó mes de maio, son antre outros, os motivos pra festexar o centésimo anal do nacemento do esgrevio precursor.—R.

DIE LANDWIRTSCHAFTLICHEN
GERATE IM OSTEN DER PRO-
VINZ LUGO (SPANIEN) por
Walter Ebeling—Extracto de
*Wolkstum und Kultur der
Romanen*, Hamburgo.

ISTE notabilismo traballo contén unha parte do estudo da cultura popular —a referente aos trebellos e ferramentas de labranza— da parte oriental da provincia de Lugo, partidos de Becerreá e Fonsagrada, estudados pol o A. nos vras de 1928 e 1929. Por certo que

n-ise tempo levou pra o Museum für Völkerkunde de Hamburgo, unha colleita de máis de 200 oujetos, ou seña, coma nona ten aínda, en trebellos e ferramentas, o Museu do Seminario d'Estudos Galegos.

O contido do traballo é o seguinte: 1. A corza; 2. O carro; 3. O jugo; 4. O arado; 5. A grade; 6. O angazo; 7. As fouces; 8. A gadaña; 9. Os sachos; 10. As forcadas; 11. O mallo. O A. discípulo de Krüger e Thilenius é a un tempo folklorista e dialectólogo, e o seu inquérito, endereitado asegún as normas da escola románica da Universidade hamburguesa, dos traballos de Krüger, encol da cultura de Sanabria, e da revista *Wörter und Sätzen*, de Neringer, recolle a un tempo a verba co-a cousa, e estuda a fala conjuntamente co-a usanza. Cada verba vendada en escritura fonética co-a sua equivalencia alemáa, ou espricadeira, moitas veces co-a castelán, sempre que é preciso co-a sua derivación etimológica latina, e con todas as variantes que se poideron recoller. D'iste geito, por eixemplo, a nomenclatura do carro está apurada deica o último, e co-lo a sua estrutura e sistema de construción, e os tipos diversos. En tróques, é un estudo puramente analítico dos oujetos estáticamente considerados, delimitados, geográficamente e miuciosamente descritos, anque non estean presentados en acción, nen en relación coas diversas incidencias da vida labrega.

Nais n-isto, o traballo é perfectamente fiel ao seu tído e ao seu fío. E o tipo mesmo dos traballos de Krüger, cinguidos, no estudo da cultura material, aos oujetos e aos seus nomes.

O traballo do Dr. Ebeling é d'unha importancia ben grande pra nós, por dous conceitos diferentes: pol-o seu contido, que nos dá notizas d'unha terra que nós non temos certifecamente esprorada —en conjunto, nos trebellos de labranza, no carro, e no xugo, semellante á de Melide— pol-o que nos dá moito traballo feito; e logo coma modelo pra orientarnos o milloramento dos nosos inquéritos, os quales adoecen pol-o común pol-a parte das verbas, de que nós temos non soamente escasa recolleita, máis a que hai, moitas está sen pór en notación fonética, o qual tiralle moito valor. A nosa probeza n-iste asunto nótese ben cand'un coñece os dicionarios galegos utilizados por Ebeling— Cubeiro, Valladares, Carré, e o incompreto da Academia Galega. Agardamos que isto sirva d'eixemplo aos que d'agora pra diante emprendan eiqui inquéritos d'esta clás, dos que já temos algús valedeiros, anque coxos no que ás verbas se refire. V. R.

A hixiene nos nenos
é a garantía da súa saúde física e
moral o día de mañá.

No diario aseco dos nenos emplee o
"Jabón Sales de la Toja",
único que ás súas altas calidades
meicibás xunta toda a finura e pre-
fume d'un xabón de tocador.

Contribúe ó perfecto des-
enrolo das criaturas e evi-
ta o perigo da escrófula e
o raquitismo.

1pta
PASTILLA

**JABÓN
LA TOJA**
UNICO EN EL MUNDO

HELETOX

O Xabrón da Toxa
é o mellor.
Honra á Galicia no
mundo enteiro

1000

MERQUE VOSTEDE
Plumeiros RAFIUM

DE MAIS DURA QU'OS DE PLUMA E LIMPAN MILLOR.

VÉNDENSE EN TODOL OS ESTABRECIEMENTOS DO RAMO.

ANDRÉS PERILLE --- OURENSE

Sanatorio Quirúrxico de San Lorenzo

Santiago de Galicia

Dos Profesores

D. Fernando Alsina e D. Antonio M. de la Riva

CIRUXANO

XINECÓLOGO

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfecto posibres, convelle envialos aos

Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

A sua biblioteca non será
unha biblioteca galega,
mentras non adquiera as
obras editadas por

NÓS

PUBRICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA
HORTAS, 20 SANTIAGO